

משימת קיבוץ הגלויות לא תמה

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 2,133, 24 באוגוסט 2021

תקציר: טענת שר התפוצות נחמן שי כי אין זה מתפקידו לעודד עלייה למדינת ישראל מתכחשת לתכלית הציונות ומטרתה כפי שהובנו והודגשו על-ידי מנהיגי דור המייסדים, ובראש וראשונה דוד בן-גוריון, שראה בקיבוץ גלויות את "משאתה וייעודה ושליחותה של מדינת ישראל".

שר התפוצות נחמן שי טען לאחרונה כי גם מתוקף תפקידו הוא אינו תובע עלייה מיהודי התפוצות שכן מדינת ישראל חזקה ומשגשגת וקיבוץ הגלויות הוא "חלום שהיה, מימשנו אותו".

השר אינו איש הציבור היחיד שחדל לראות בעליית יהודי התפוצות יעד מדיני. מדובר בהפניית עורף לתכלית הציונות ומטרתה כפי שהובנו והודגשו על-ידי רובם המכריע של מנהיגי דור המייסדים ובראש וראשונה דוד בן-גוריון. בפסח תש"י, בכנס תל יוסף עין חרוד, הקדיש בן-גוריון את כל נאמו למשמעותה של העלייה תחת הכותרת "התפקיד החלוצי בקיבוץ הגלויות". הוא הציג זאת כיסוד גאולת ישראל, כמעשה בראשית, כדברי חז"ל במסכת ברכות שהוזכרו במפורש בנאום: "גדול יום קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמיים וארץ". בהקשר תפיסתי זה חזר והגדיר את מטרת הציונות בשאיפה "לגאולת ישראל, קיבוץ גלויות, קוממיות לאומית". במודע השתמש בסוגיה זו באורח עקבי בביטויים יהודיים דתיים מובהקים.

בהמשך נאומו הסביר: "לא ביטחון ולא פיתוח הארץ הם עיקרה של המדינה. הם אינם אלא תנאים חיוניים מוכרחים לעיקר. כי לא ככל המדינות מדינת ישראל... העם כולו נשא תוחלת הגאולה בליבו, והמדינה אינה אלא ראשית בוא התוחלת. וקיבוץ גלויות הוא משאתה וייעודה ושליחותה של מדינת ישראל. בלי ייעוד זה, היא מתרוקנת מתכנה ההיסטורי ומתכחשת לעם היהודי בימינו, בדורות שקדמו לנו ובדורות שיבואו."

השיבה לארץ ישראל היא חובה דתית לאומית, והיא מחייבת יום-יום גם את היהודים שכבר חיים כאן. מדינה, כמו זוגיות ואהבה, אינה תופעה שמרגע שהוקמה מוצבת על מסלול סטטי. אלה תופעות הנדרשות להתחדשות מידי יום. גם מדינה היא ישות הנתונה בתהליך הקמה מתמיד, ובמיוחד מדינת היהודים שקיבוץ הגלויות מהווה את "משאתה וייעודה ושליחותה" ותהא חזקה ומשגשגת כאשר תהא.

לא בכדי אין המושג "עלייה" ניתן לתרגום. הוא אינו קיים בשום שפה אחרת. "עלייה" כמושג אינה שקולה כלל ל"הגירה". באופן לגמרי ייחודי, בשפה העברית המילה "עלייה" מתייחסת ליהודים הבאים לארץ ישראל בלבד. יהודי שעבר מברית המועצות

לארצות הברית הוא מהגר. יהודי שעבר מברית המועצות לארץ ישראל הוא עולה. כך גם להיפך: יהודי שעוזב את ארץ ישראל הוא "יורד". זה היה, עד לפני כמה עשורים, מובן מאליו לכל יהודי-ישראלי. זה ההקשר בו מוגדרת התפוצה כתיאור לכל מקום בעולם בו חי יהודי מחוץ למולדת האחת היחידה.

גם בעליית עזרא ונחמיה, בראשית ימי בית שני, בחרו רוב היהודים להישאר בגולת בבל. על כך עמדו חז"ל בנוסח תפילת שלוש רגלים: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו והתרחקנו מעל אדמתנו". לראייתם: אלה אנחנו, היהודים, שגלינו מעצמנו והתרחקנו מעל אדמתנו. הסופר א.ב. יהושע התמסר לתיאור הפיתוי היהודי לחיי גולה, כפגם גנטי יהודי עתיק יומין. עליו מתפללים שלוש פעמים ביום: "תקע בשופר גדול לחירותנו ושא נס לקבץ גלויותינו". את הפגם הזה באה הציונות לתקן, ואת התיקון הזה יש לתבוע מחדש בכל יום, מכל יהודי.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-12.8.21

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.